

УДК 39 (477.87) (437.6) (438)

**КУЛЬТУРНА ПРАЦЯ ЛЕМКІВ
НА АМЕРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ
У МІЖВОЄННИЙ ЧАС
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ РУСИНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ)**

Наконечний Володимир Михайлович

кандидат історичних наук, доцент,

*Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна,*

ORCID: 0000-0002-0386-2162

nakonechniy.ua@gmail.com

Надіслано:

13.02.2021

Рецензовано:

23.02.2021

Прийнято:

15.03.2021

Мета статті полягає у з'ясуванні різноплановості громадського служіння лемків-емігрантів в еміграційних осередках в Америці. Завданнями розвідки є з'ясувати інформаційний потенціал газет «Наш лемко» та «Лемко» для реконструкції культурно-просвітницького життя американських лемків у міжвоєнний час, а також відтворити багатоманітність його форм і проявів. Дослідницька методологія спирається на звичне для праць з історії науки поєднання принципів (історизму та об'єктивності) і методів (філософських, загальнонаукових і спеціально-історичних) наукової праці. Особливо значущими були методика джерелознавчого аналізу (на етапі збору та критики емпіричного матеріалу), а також компаративний і типологічний методи (на реконструктивному та наративному етапах). Наукова новизна статті полягає у спробі цілісної реконструкції культурно-просвітницької праці представників русинської еміграції на американському континенті у міжвоєнний час за матеріалами газет «Наш лемко» і «Лемко». У підсумку проведеного дослідження було доведено, що культурно-просвітницька праця русинської спільноти на чужині виявилася напрочуд різноплановою й активною. Це особливо є вражаючим з огляду на те, що лемки здебільшого були людьми доволі скромного достатку, адже працювали переважно фізично та за наймом. Незважаючи на це, в осередках компактного проживання на американському континенті (Нью-Йорку, Чикаго, Філадельфії, Монреалі, Вінніпезі, Торонто та ін.) лемки створили гідне поваги розмаїття культурних практик – закладали музеї, організовували фольклорні фестивалі, творили просвітні інституції та недільні школи, видавали власну періодику

Наконечний Володимир Михайлович
Культурна праця лемків на американському континенті у міжвоєнний час
(за матеріалами русинської періодики)

та навчальну літературу тощо. Ця жертвна праця, котра була ведена у дусі принципового соборництва, стала значущою й інтегральною частиною культурних змагань всього закордонного українства у ХХ ст. Вона також вплинула на долі самого русинства, адже вберегла його від розчинення в полікультурному світі у другій половині ХХ ст., коли Лемківщина була спустошена тоталітарними режимами, а її населення виявилось насильно розпорошеним багатьма країнами світу.

Ключові слова: лемки; еміграція; Північна Америка; Південна Америка; культурна діяльність.

Вступ

В історії України період кін. ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. позначений інтенсивними еміграційними рухами. Утікаючи від неприхильних соціально-економічних обставин, жорсткого (а подекуди й безоглядного) національного утиску і кривавих воєнних катаклізмів українці масово залишали батьківські терени та виїздили на чужину в надії на кращу долю. Особливо інтенсивними еміграційні настрої були серед мешканців найбільш західного українського регіону Лемківщини, де до щойно згаданих проблем додавалося значне аграрне перенаселення краю та непрості природно-кліматичні умови гірського господарювання. Тож нерідко саме лемки першими серед українців торували емігрантські шляхи та засновували численні діаспорні осередки у Старому та Новому світах. При цьому, вимушено змінивши місце проживання, українці-горяни не втрачали духовного зв'язку зі своєю малою Батьківщиною. Більше того, одразу після адаптації до нових обставин життя, вони розгортали подиву гідну культурну працю, покликану плекати власну національну самобутність у незвичній ментальній ситуації. Саме ця різнопланова праця заклала традиції культурного чину діаспорного українства, що значною мірою врятувало наш народ від національної смерті серед бурхливих подій ХХ ст. На жаль, лемківська сторінка культурної праці українських переселенців ще й досі чекає на своє заповнення, без чого неможливою є цілісна реконструкція громадського подвигу нашої діаспори. Звертаючи увагу колег на актуальність цієї проблеми, нижче спробуємо відтворити культурно-просвітницьку діяльність лемків у найбільш давніх і численних еміграційних осередках на американському континенті. При цьому ми сягнемо до найбільш поінформованого джерела – самих русинських періодичних видань, котрі видавалися на Лемківщині. Серед останніх, у фокусі нашої уваги перебуватимуть газети «Наш лемко» (1934–1939) та «Лемко» (1934–1939),

котрі здобули особливу популярність у русинському середовищі, що засвідчували доволі значні наклади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Лемківська еміграція протягом останнього тридцятиліття все частіше потрапляє у фокус зацікавлень дослідників культури русинського субетносу. Наприклад, нині маємо поодинокі спостереження стосовно висвітлення її проблем на шпальтах лемківської періодики (Nakonechnyi, 2017; Nakonechnyi, 2020). Утім, у сьогоденних розвідках питання культурно-освітньої праці лемківської еміграції на американському континенті надалі висвітлюються здебільшого принагідно. Ця обставина й зумовила актуальність теми нашого дослідження.

Формулювання цілей статті

Актуальним завданням сучасного лемкознавства є реконструювати культурно-просвітницьку працю представників русинської еміграції на американському континенті у міжвоєнний час.

Метою статті є дослідити різноплановість громадського служіння лемків-емігрантів в еміграційних осередках в Америці. Завданнями нашої розвідки є з'ясувати інформаційний потенціал газет «Наш лемко» та «Лемко» для реконструкції культурно-просвітницького життя американських лемків у міжвоєнний час, а також відтворити багатоманітність його форм і проявів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Проблематика лемківської еміграції була одним з найбільш популярних сюжетів для русинських газет. Особливо багато про неї писали українофільський часопис «Наш лемко» та його ідейний антипод москвофільський «Лемко». Так, українська газета від початків свого існування визначила лемківських переселенців як невід'ємну складову своєї читачької аудиторії і постійно намагалася збільшити коло дописувачів із закордону. Про це промовисто свідчить уже перше число газети, де в кожному з редакційних дописів так чи інакше нав'язувався діалог з потенційними читачами з інших країн. Для прикладу, в дописі «Про що буде писати «Наш лемко» містилося запевнення, що нова газета міститиме інформацію «про життя лемківської еміграції в Америці та інших країнах» (Pro shcho bude pysaty «Nash Lemko», 1934, р. 2). Ще в одній редакційній статті «До наших читачів» бачимо обіцянку, що новий український часопис становитиме «милу розраду для кожної лемківської родини на еміграції» (Do nashykh Chytachiv, 1934, р. 2). Не зупинившись на цих запевненнях, редактори вирішили спеціально звернутися до земляків на чужині у спеціальному дописі

Наконечний Володимир Михайлович
Культурна праця лемків на американському континенті у міжвоєнний час
(за матеріалами русинської періодики)

під емоційною назвою «До братів на чужині». У цьому тексті видавці часопису позиціонували себе зв'язковими між лемками на Батьківщині і на чужині: «Між емігрантами і Рідним Краєм є духовий зв'язок. Аби той зв'язок був, як найбільш живий, повстає «Наш лемко», котрий між іншим має той зв'язок зміцнювати. Лемківська еміграція – це жива частина рідної Землі» (Do bratів na chuzhynі, 1934, р. 5). До честі видавців, попри численні суто логістичні труднощі з доступом до потрібної інформації, український часопис не відступав від своєї обіцянки. Більше того, вкажемо на постійне зростання кількості емігрантських сюжетів у дискурсі лемківських редакторів. З часом ці сюжети сформували популярні тематичні рубрики газети – «Наші брати за океаном», «Письмо з Америки» та «Померли за морем».

Доволі подібну до щойно змальованої тенденцію демонстрували й редактори русофільського часопису «Лемко». Вони також від самого початку видання газети зрозуміли необхідність розширення кола читачів за рахунок закордонних земляків. Редактори «Лемка» найчастіше згадували про емігрантів, коли хотіли показати життєвість лемків, їхню небуденну адаптивну здатність і значну жертвовність для земляків на батьківських теренах. Ці проблеми здебільшого висвітлювалися у спеціальній тематичній колонці «З Америки», котра з постійною регулярністю з'являлася на сторінках часопису.

Для справедливості відзначимо, що видавці і «Лемка», і «Нашого лемка», нав'язуючи взаємини із закордонними земляками, крім згаданих ідеальних мотивів єднання світового лемківського субетносу, не в останню чергу переслідували також суто фінансові цілі. І це було зрозумілим, адже лемківська спільнота у міжвоєнній Польщі була в своїй головній масі якщо не злиденною, то нужденною, тож не була в стані фінансово підтримати власні видання. Як наслідок, усі лемківські часописи, втім і досліджувані нами, постійно боролися з гострим фінансовим дефіцитом, що загрожував самій їхній екзистенції. У цій ситуації закордонні передплатники вбачалися чи не єдиним шансом на фінансовий порятунок. Саме тому на шпальтах «Лемка» і «Нашого лемка» зустрічаємо постійні прохання до земляків з інших країн про оформлення передплати, замовлення реклами та фінансові субсидії.

Висвітлюючи життя американських лемків, русинські часописи, вповні очікувано, зосереджували свою увагу на тих осередках, в яких кількісно переважали їхні ідейні симпатки. Це пояснює ту обставину, що редактори «Лемка» фокусувалися на висвітленні життя земляків переважно у найбільш давніх діаспорних поселеннях у США та Канаді, куди з першими еміграційними

хвилями перебралися прибічники домінуючої в XIX ст. русофільської ідейної парадигми, котрі сповідували віру в «єдину Русь від Карпат до Сибіру». Але стрімкі модернізаційні процеси зламу XIX–XX ст. значною мірою увиразнили національний вибір мешканців східних Карпат, рухливіша частина яких дедалі свідоміше приймала українську національну ідентичність. Свідчення цього – статті «Нашого лемка», дописувачі якого щороку занотовували все нові осередки на американському континенті, де селилися і плекали українську культуру переселенці з Лемківщини.

Відзначимо, що русинські часописи, описуючи життя своїх земляків у густонаселених осередках США та Канади, з відвертою гордістю акцентували на факті піонерського переселенського чину лемків. Так, у дописі «Цінне письмо з Америки» прямо наголошувалося – «наші Лемки – це найстарші Українці-емігранти в Америці» (*Tsinne pismo z Ameryky*, 1937, р. 5). Характеризуючи багаточисельність лемківської спільноти на американському континенті, дописувач «Нашого лемка» наголосив, що «українські переселенці в Канаді є своєю кількістю, після англійців і французів, третьою нацією в цій країні» (*Yak zhyvut nashi braty ukraintsi v Kanadi*, 1937, р. 5). Для ілюстрації наводилися свідчення, що у Вінніпезі кожна десята людина говорить українською, а далі уточнювалося, що насправді «кожна шоста людина, бо і євреї там використовують українську мову» (*Yak zhyvut nashi braty ukraintsi v Kanadi*, 1937, р. 5). Як про це вже йшлося, в лемківських газетах постали численні тематичні рубрики, в яких увага фокусувалася на житті русинської спільноти в країнах Північної Америки. Відзначимо, що до згаданих тематичних колонок дописували самі русинські кореспонденти з діаспорних осередків. Внаслідок такої вдалої редакційної політики читач на Лемківщині мав можливість отримати не спотворену кількома переказами інформацію. Тож русини на батьківських теренах мали повну картину про організаційну потужність і змістове багатство громадського та культурно-освітнього життя своїх висланців у найбільш крупних лемківських діаспорах Нью-Йорку, Чикаго, Філадельфії, Монреалі, Вінніпезі, Торонто та ін.

Говорячи про інституційний аспект культурно-освітнього життя лемків на еміграції відзначимо, що воно фокусувалося довкола найбільш авторитетних установ, котрі постали як своєрідні філіали західноукраїнських просвітницьких інституцій. Наприклад, русофільськи заангажовані лемки найчастіше створювали американські відділення популярних на рідній землі «Руського клубу» і Товариства ім. Качковського. Власне їхні активісти домінували

Наконечний Володимир Михайлович
Культурна праця лемків на американському континенті у міжвоєнний час
(за матеріалами русинської періодики)

у культурному житті лемків-русофілів, постійно проводячи різнопланові культурні акції у русинських центрах Північної Америки. Як правило, такі заходи відбувалися з нагоди новорічно-рідвяних свят. Приклад таких заходів наводить В.Гладикау статті «З Америки», де докладно описано влаштовані карпаторосами культурні події зими 1934–1935 рр. (концерти, популярні лекції, театральні вистави тощо) (Hladyk, 1935, pp. 1–2).

Натомість, русини, котрі обрали українську ідентичність, здебільшого організовували свою культурну працю на форумі товариства «Просвіта», чий філіали були найбільш численними в США та Канаді. Значну заангажованість американських лемків просвітянськими проектами підтверджує і той факт, що тільки «Просвіта» в діаспорі мала власні будинки, котрі поставали дякуючи фінансовим пожертвам еміграційної спільноти. Про факт завершення будови цих будинків широко повідомлялося місцевою українською пресою, а їхнє посвячення за участі громадських і церковних діячів, а також представників місцевої адміністрації завжди набувало ознак маніфестацій українства за кордоном. Відзначимо, що такі події докладно документувалися українською пресою, завдяки чому ми доволі повно можемо відтворити цей аспект культурного життя лемківської спільноти на чужині. При цьому важливо, що русинські видання зазвичай наводили візуальні джерела з таких урочистостей, котрі для нас постають цінними документами культурних зусиль лемків на чужині у міжвоєнну добу. Про авторитетність «Просвіти» у середовищі українських емігрантів свідчить і голосне відзначення 70-ліття цієї заслуженої в історії нашого народу інституції. Згадаємо, що на поч. 1937 р. центральний відділ українських національних організацій на американському континенті влаштував величне відзначення просвітянського ювілею. Як свідчать дописи «Нашого лемка», в ньому брали участь чи не всі українські установи Нью-Йорку та довколишніх міст (Ukraintsi za okeanom, 1937, p. 7).

Зі шпальт русинських часописів ми може отримати доволі повну інформацію щодо потужного культурного руху, котрий організовували русинські активісти в осередках компактного проживання на американському континенті, насамперед, у США та Канаді. Наприклад, дописи «Нашого лемка» свідчать про неабияку популярність радіопередач «Голосу України» в Нью-Йорку. Що важливо, у цих передачах лемківські культурні сюжети вдало впліталися в загальноукраїнське культурне тло (A potsomubotsi, 1934, p. 1). Також, як дізнаємося з лемківських газет, у культурних осередках на американському континенті особливо багато влаштовувалося різного роду

концертних заходів. І в цьому випадку, лемківська фольклорна самобутність завжди подавалася організаторами як промовисте свідчення українського культурного розмаїття (Svidomi braty v Amerytsi, 1934, p. 4). Лемківські часописи звертали увагу на гуманітарну складову таких культурних акцій, під час яких зазвичай відбувався збір коштів для злиденних земляків на Лемківщині. Поза сумнівом, це чимало сприяло зростанню соборницьких настроїв серед емігрантської спільноти. Промовисто про фінансову спроможність лемківських емігрантів в Америці говорить і факт побудування двох літаків – «Україна» і «Львів». Ці літаки тривалий час брали участь в численних авіашоу і позиціонувалися як первістки летунства незалежної України (Posviachenia druhoho ukrainskoho litaka u Zl. Derzhavakh Ameryky, 1934, p. 6). Ще одним свідченням фінансового благополуччя американських русинів було і те, що вони мали можливість широко закладати українські недільні школи та навіть забезпечувати їх абетками (Ukrainskyi bukvar v Amerytsi, 1935, p. 1).

Лемківські активісти на еміграції не тільки допасовували до нових обставин життя культурні практики, привезені з Батьківщини, але й з часом творили власні цікаві традиції, що прижилися в українському середовищі на десятиліття. Для прикладу згадаємо практику проведення «Українських днів» в тих американських містах, де були найбільш численні русинські громади. Такі культурні події, покликані познайомити інші народи з власним духовним багатством, супроводжувалися пісненими конкурсами, спортивними змаганнями і танцювальними виступами. Крім презентаційної мети, ці заходи також мали на меті об'єднати атомізованих русинів ідеєю власної культурної унікальності. Для ілюстрації стисло згадаємо опис «Українського дня» в Чикаго, поданий кореспондентом «Нашого лемка». Це свято мало на меті зібрати фінанси для утворення Української вищої школи в Стемфорді. Як свідчить допис, свято виявилось винятково велелюдним: лемки прибули на нього на власних автах, щоб «продемонструвати величаво українське ім'я» (Ukrainskyi den v Shikaho, 1935, p. 2).

Найбільш солідним культурно-освітнім проектом української, а втім і лемківської спільноти в Америці стало закладання Українського музею в Стемфорді. Він постав завдяки жертвності кількох поколінь емігрантів, представники яких були свідомі потреби власної культурної презентації в мультиетнічному середовищі Північної Америки (Ukrainskyi muzei v Amerytsi, 1936, p. 8). Згадаємо, що цей музей містив значну за кількістю експонатів

Наконечний Володимир Михайлович
Культурна праця лемків на американському континенті у міжвоєнний час
(за матеріалами русинської періодики)

лемківську експозицію, котра транслювала цінності традиційного русинського матеріального світу вестернізованим русинам.

Цілком виправдано чи не найбільшу увагу дописувачі русинських газет приділяли фактам самоорганізації лемків на чужині. Наприклад, доволі докладними були звістки про діяльність Першого з'їзду лемків, що проходив у Нью-Йорку наприкінці літа 1935 р. Найбільш вагомим ефектом з'їзду було закладання знаної зі своєї діяльності «Організації оборони Лемківщини» (Zizd lemків u Niu Yorku, 1935, р. 5). За кілька років діячі цієї інституції розпочали видання у Нью-Йорку первістка русинської преси на чужині – журналу «Лемківський дзвін» (Z zhyttia nashykh Brativ na emihratsii, 1937, р. 6). Зауважимо, що завдяки «Нашому лемку» ми доволі докладно поінформовані про культурно-просвітницькі ініціативи «Організації оборони Лемківщини». Не менша увага материкових часописів була прикута до роботи іншого лемківського форуму – Першого Лемківського конгресу в Америці, що пройшов влітку 1936 р. (Pershyi Lemkivskyi konhres v Amerytsi, 1936, р. 2). Лемківські часописи з неприхованою гордістю писали, що чимала громадська активність лемків в осередках їх компактного проживання з часом призвела до зростання авторитету русинських активістів серед американських політичних еліт. Останні дедалі частіше приймали участь у культурних заходах лемків, таким чином здобуваючи собі симпатії нових працьовитих громадян.

Поряд із щойно згаданими північноамериканськими осередками, в яких оселився головний масив русинів-емігрантів, доволі багато на шпальтах «Лемка» і «Нашого лемка» йшлося про культурну працю земляків в найбільших країнах Південної Америки – Перу, Бразилії та Парагваї. Цій проблематиці на сторінках русинських газет було відведено такі тематичні рубрики як «До Братів лемків з Урогваю» і «Українці в Аргентині». Власне ці тематичні дописи інформують нас про помітні культурно-освітні успіхи русинів у південноамериканських країнах. Наприклад, Українська стрілецька громада в Аргентині у 1934 р. розпочала акцію об'єднання української громади для реалізації амбітних культурних проєктів. Що цікаво, серед аргентинських активістів кількісно переважали саме лемки. Першою ініціативою Української стрілецької громади в Аргентині став збір коштів для побудови просвітянського осередку (Ukraintsi v Arhentyні, 1934, р. 4). Такий просвітянський будинок постав у 1935 р. Лемківський кореспондент з Аргентини так змальовує свято посвячення нового культурного центру: «А на святі було, як пишуть нам, багато наших братів лемків, що виїхали шукати там заробітку та щойно на чужині отворилися їм очі; вони пізнали,

що українців скрізь поважають – бо це життєздібний нарід та стали самі свідомими членами Відродженої Нації» (Prosvita v Arhentyні, 1935, р. 2). Визначною культурною акцією, котру влаштували південноамериканські українці, став Євхаристійний конгрес у Буенос-Айресі, котрий був проведений у листопаді 1934 р.

На аргентинських лемків орієнтувалися їхні побратими з Уругваю. Плануючи свою культурницьку працю, вони також почали з об'єднання русинської спільноти ідеєю плекання національної культури та власної самобутності. Як дізнаємося з дописів «Нашого лемка», уругвайські русини отримали дозвіл місцевої влади на побудову просвітянського осередку в Монтевідео. Ця ідея стала структуруючою в діяльності уругвайських русинів, котрі розпочали збір коштів для її реалізації (Yak zhyvetsia nashym bratam v Uruhvaіu, 1934, р. 7).

Поряд із такими вражаючими здобутками, русинські газети також виоклювали чималі проблеми життя лемків на американській чужині. Наголошувалося, що чи не найбільш складною для емігранта є втрата фізичного зв'язку зі своєю землею. Тож і «Лемко», і «Наш лемко» визначили своїм завданням культурну опіку над тими земляками, котрі з різних причин опинилися на чужині. Для цієї частини читацької аудиторії друкувалися різножанрові наративні тексти (художні та публіцистичні дописи), а також різний ілюстративний матеріал (фото і замальовки впізнаваних природних та культурних пам'яток Лемківщини).

Втім, найвагомішою проблемою, що її корені сягали самої еміграції, була атомізація лемків поза рідним краєм, спричинена значною заклопотаністю буденними справами. Ця атомізація, поза сумнівом, значно гальмувала культурно-національне єднання. Тому «Лемко» і «Наш лемко» пропагували об'єднавчі цінності в середовищі лемків-емігрантів та намагалися створити для побратимів на чужині ідеальну мотивацію їхньої відірваності від рідного краю. Таким ідеальним мотивом для закордонних лемків було проголошено посильну допомогу рідному краю, що мала би піднести цілу Лемківщину не так матеріально, як саме культурно. Тому «Лемко» і «Наш лемко» в численних текстах підкреслювали чималу вагу жертвовності закордонного русинства. З певним пафосом у газетах писали: «Віра, що наші Брати за Океаном не забувають про добро Рідних Стопін – перемагає всі труднощі» (Zbirna zhertva nashykh brativiz-za okeanu, 1936, р. 7).

Висновки

Отже, наведений матеріал переконує, що культурно-просвітницька праця русинської спільноти на чужині виявилася напрочуд різноплановою й активною. Це особливо є вражаючим, адже лемки здебільшого були людьми доволі скромного достатку, адже працювали переважно фізично та за наймом. Незважаючи на це, в осередках компактного проживання на американському континенті лемки створили гідне поваги розмаїття культурних практик – закладали музеї, організовували фольклорні фестивалі, творили просвітні інституції та недільні школи, видавали власну періодику та навчальну літературу тощо. Ця жертвна праця, котра була ведена у дусі принципового соборництва, стала значущою й інтегральною частиною культурних змагань всього закордонного українства у ХХ ст. Вона також заважила на долі самого русинства, адже вберегла його від розчинення у полікультурному світі у др. пол. ХХ ст., коли Лемківщина була спустошена тоталітарними режимами, а її населення виявилось насильно розпоросеним багатьма країнами світу.

Перспективним напрямом дослідження є опрацювання проблематики культурно-просвітницької праці лемків-емігрантів у повоєнні роки.

References:

1. 'A po tsomu botsi' [And on this side]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 22, p. 1.
2. Hladyk, V. P. (1935). S Ameryky [From America]. *Lemko*, no. 12(47), pp. 1–2.
3. 'Do brativ na chuzhyni' [To our brothers in a foreign land]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 1, p. 5.
4. 'Do nashykh Chytachiv' [To our readers]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 1, p. 2.
5. 'Z zhyttia nashykh Brativ na emihratsii'. [From the life of our Brothers in exile]. (1937). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 2(74), p. 6.
6. 'Zbirna zhertva nashykh brativiz-za okeanu' [Collective sacrifice of our brothers overseas]. (1936). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 4(52), p. 7.
7. 'Zizd lemktiv u Niu Yorku' [Convention of Lemkos in New York]. (1935). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 19(43), p. 5.
8. Nakonechnyi, V. (2020). 'Selianskyi chasopys «Lemko»: ideolohiia, rubrykatsiia, problematyka' [«Lemko»: ideology, headings, issues]. *Ukrainskyi selianyn* [Ukrainian peasant], no. 23, pp. 73–78.

9. Nakonechnyi, V. (2017). 'Chasopys «Nashlemko» – fenomen rusynskoi periodyky mizhvoiennoho chasu' [Newspaper «Nash Lemko» is a phenomenon of Rusyn periodicals of the interwar times]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* [Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood], no. 29, pp. 520-528.

10. 'Persnyi Lemkivskiy konhres v Amerytsi' [The first Lemko Congress in America]. (1936). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 13(61), p. 2.

11. 'Posviachenia druhooho ukrainskoho litaka u Zl. Derzhavakh Ameryky' [Dedication of the second Ukrainian plane in Un. States of America]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 22, p. 6.

12. 'Pro shcho bude pysaty "Nash Lemko"' [What is "Nash Lemko" going to write about]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 17, p. 2.

13. 'Prosvita v Arhentyini' [Education in Argentina]. (1935). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 2(26), p. 2.

14. 'Svidomi braty v Amerytsi' [Conscious brothers in America]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 22, p. 4.

15. 'Ukrainskyi bukvar v Amerytsi' [Ukrainian primer in America]. (1935). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 2(26), p. 1.

16. 'Ukrainskyi den v Shikaho' [Ukrainian day in Chicago]. (1935). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 20(44), p. 2.

17. 'Ukrainskyi muzei v Amerytsi' [Ukrainian Museum in America]. (1936). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 22(70), p. 8.

18. 'Ukrainci v Arhentyini' [Ukrainians in Argentina]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 23, p. 4.

19. 'Ukrainci za okeanom' [Ukrainians overseas]. (1937). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 4(76), p. 7.

20. 'Tsinne pysmo z Ameryky' [Valuable letter from America]. (1937). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 7(79), p. 5.

21. 'Yak zhyvetsia nashym bratam v Uruhvaiu' [How our brothers live in Uruguay]. (1934). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 24, p. 7.

22. 'Yak zhyvut nashi braty ukrainci v Kanadi' [How our Ukrainian brothers live in Canada]. (1937). *Nash Lemko* [Our Lemko], no. 12(84), p. 5.

**CULTURAL WORK OF LEMKOS ON THE AMERICAN CONTINENT
IN THE INTERWAR TIME
(ON THE MATERIALS OF RUSYN NEWSPAPERS)**

Nakonechnyi Volodymyr

Ph D (History),

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-0386-2162

nakonechniy.ua@gmail.com

The purpose of the article is to find out the diversity of public service of Lemko emigrants in emigration centres in America. The task is to find out the information potential of the newspapers «Nash Lemko» and «Lemko» to reconstruct the cultural and educational life of American Lemkos in the interwar period and to reproduce the diversity of its forms and manifestations. The research methodology is based on the combination of scientific research principles (historicism and objectivity) and methods (philosophical, general scientific and special-historical), being usual for works on the historical science. Of particularly significance are the methods of source study analysis (at the stage of collection and critique of empirical material), as well as comparative and typological methods (at reconstructive and narrative stages). The scientific novelty of the article attempts to comprehensively reconstruct the cultural and educational work of Ruthenian emigrants on the American continent in the interwar period based on the newspapers «Nash Lemko» and «Lemko». As a result of the study, the article has proven that the Ruthenian community's cultural and educational work abroad was surprisingly diverse and active. This revelation is awe-inspiring considering that the Lemkos were mostly lower-middle-class people, as they worked mainly physically or as contractors. Despite this, in the centres of compact residence on the American continent (New York, Chicago, Philadelphia, Montreal, Winnipeg, Toronto), the Lemkos created an excellent variety of cultural practices – established museums, organized folk festivals, schools and educational institutions and published their periodicals and educational literature. This sacrificial work, conducted in the spirit of unity, became a significant and integral part of all foreign Ukrainians' cultural competitions in the twentieth century. It also saved Rusynism itself, as it protected it from dissolving in a multicultural world in the second half of the twentieth century when Lemkivshchyna was devastated by totalitarian regimes and its population had to scatter in many countries.

Key words: Lemkos; emigration; North America; South America; cultural activity.

**КУЛЬТУРНАЯ РАБОТА ЛЕМКОВ НА АМЕРИКАНСКОМ КОНТИНЕНТЕ
В МЕЖВОЕННОЕ ВРЕМЯ
(ПО МАТЕРИАЛАМ РУСИНСКОЙ ПЕРИОДИКИ)**

Наконечный Владимир Михайлович

кандидат исторических наук,

Киевский национальный университет культуры и искусств,

г. Киев, Украина

ORCID: 0000-0002-0386-2162

nakonechniy.ua@gmail.com

Цель статьи состоит в выяснении разноплановости общественного служения лемков-эмигрантов в эмиграционных центрах в Америке. Задачами исследования является выяснить информационный потенциал газет «Наш лемко» и «Лемко» для реконструкции культурно-просветительской жизни американских лемков в межвоенное время, а также воспроизвести многообразие его форм и проявлений. Исследовательская методология базируется на привычном для работ по истории науки сочетание принципов (историзма и объективности) и методов (философских, общенаучных и специально-исторических) научного поиска. Особенно значимыми были методика источниковедческого анализа (на этапе сбора и критики эмпирического материала), а также компаративный и типологический методы (на реконструктивном и нарративном этапах). Научная новизна статьи заключается в попытке целостной реконструкции культурно-просветительской работы представителей русинской эмиграции на американском континенте в межвоенное время по материалам газет «Нашлемко» и «Лемко». В итоге проведенного исследования было доказано, что культурно-просветительская работа русинского сообщества на чужбине оказалась на удивление разноплановой и активной. Это особенно поражает, ведь лемки в основном были людьми довольно скромного достатка, так как работали преимущественно физически и по найму. Несмотря на это, в местах компактного проживания на американском континенте (Нью-Йорке, Чикаго, Филадельфии, Монреале, Виннипеге, Торонто и др.) лемки создали достойное уважения разнообразие культурных практик – создавали музеи, организовывали фольклорные фестивали, творили просветительские институции и воскресные школы, издавали свою периодику и учебную литературу и т. п. Эта жертвенная работа, которая реализовывалась в духе принципиальной соборности, стала значимой и интегральной частью

Наконечний Володимир Михайлович
Культурна праця лемків на американському континенті у міжвоєнний час
(за матеріалами русинської періодики)

культурного насліддя всего зарубезного украинства в ХХ в. Она также имела влияние на судьбу самого русинства, ведь уберегла его от растворения в поликультурном мире во второй половине ХХ в., когда Лемковщина была опустошена тоталитарными режимами, а ее население оказалось насильственно распыленным многими странами мира.

Ключевые слова: лемки; емиграция; Северная Америка; Южная Америка; культурная деятельность.